

MEMO apie EESRK nuomonę TEN/718

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) plenarinėje sesijoje priėmė Nuomonę **TEN/718** „Vandenilio strategija“. Nuomonė priimta Europos Komisijai prašant dėl jos priimto Komunikato „Neutralaus poveikio klimatui Europos vandenilio strategija“

Apie Europos Komisijos komunikatą

Europos Komisija paskelbė „Neutralaus poveikio klimatui Europos vandenilio strategija“ (Vandenilio strategija). Integruotoje energetikos sistemoje vandenilis gali padėti visoje Europoje sumažinti pramonės, transporto, elektros energijos gamybos ir pastatų sektorių priklausomybę nuo iškastinio kuro. Pagal siūlomą strategiją vandenilis turėtų pirmiausia būti naudojamas sektoriuose, kuriuose elektrifikacija yra neįmanoma, o jo atsargos gali padėti subalansuoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos srautus. Europos Komisija vandenilio gamybą laiko vienu iš svarbiausių prioritetų siekiant įgyvendinti Europos žaliajį kursą ir ragina ES lygmeniu koordinuoti viešojo ir privačiojo sektorių veiksmus.

Prioritetas – plėtoti vandenilį iš atsinaujinančiųjų išteklių, kuriam daugiausia naudojama vėjo ir saulės energija. Šis laipsniškas perėjimas vyks keliais etapais, todėl Europos Komisija paskelbė kad, veiklą pradeda Europos švaraus vandenilio aljansas kartu su pramonės lyderiais, pilietinės visuomenės atstovais, valstybių ir regionų ministrais bei Europos investicijų banku. Aljansas sukurs plataus masto gamybai reikalingų investicijų sistemą ir remis švaraus vandenilio paklausą ES. Jo uždaviniai yra: 1) parengti investicijų darbotvarkę ir konkrečių projektų bazę, 2) sudaryti palankias sąlygas bendradarbiauti visą vandenilio vertės grandinę apimančių regioninių, nacionalinių ir europinių investicinių projektų tinkluose, įskaitant bendriems Europos interesams svarbius projektus (BEISP) ir 3) didinti finansavimą siekiant padėti sumažinti investicijų trūkumą. Šis Aljansas turėtų tapti plačiu forumu, kuriame būtų koordinuojamos visų suinteresuotųjų subjektų investicijos.

Švarusis vandenilis ir jo vertės grandinė gali atlikti svarbų vaidmenį siekiant išlyginti atsinaujinančiųjų išteklių energijos srauto svyravimus ir teikti energiją į tuos sektorius, kurių negalima elektrifikuoti. Kad išnaudotų šį potencialą, Europa turi sukurti vandenilio ekonomiką.

Šiuo tikslu Komisija pristatė trijų etapų strategiją, skirtą laikotarpiui iki 2050 m.:

- 2020–2024 m. numatyta įrengti 6 GW bendros galios elektrolizerius vandeniliui iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminti, siekiant sumažinti dabartinės vandenilio gamybos priklausomybę nuo iškastinio kuro,
- 2025–2030 m. numatyta įrengti 40 GW bendros galios elektrolizerius ES ir 40 GW bendros galios elektrolizerius kaimyninėse šalyse, siekiant sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro naujo taikymo srityse, kaip antai plieno gamybos ir tam tikrų transporto rūšių sektoriuose,
- 2030–2050 m. vandenilio technologijos bus diegiamos plačiu mastu, kad pasiektų visus sektorius, kurių priklausomybę nuo iškastinio kuro „mažinti sunku“ .

Europos Komisija mano, kad, siekiant sukurti šią ekosistemą ir įgyvendinti vandenilio strategijos 2030 m. tikslus, per šį dešimtmetį reikės investuoti apytiksliai 320–458 mlrd. EUR: 24–42 mlrd. EUR į elektrolizerius, 220–340 mlrd. EUR – į saulės ir vėjo energijos gamybos didinimą (nuo 80 GW iki 120 GW), apie 11 mlrd. EUR – į esamų gamyklų modernizavimą pritaikant jas anglies dioksidui surinkti ir saugoti ir 65 mlrd. EUR – į vandenilio transportavimo, skirstymo, kaupimo įrenginius ir degalines. Iki 2050 m. vien gamybos pajėgumams prireiks 180–470 mlrd. EUR. Be to, siekiant pritaikyti galutinio vartojimo sektorius, prireiks investuoti 160–200 mln. EUR į kiekvieną tipinį ES plieno gamybos įrenginį ir nuo 850 mln. iki 1 mlrd. EUR skirti 400 nedidelių vandenilio degalinių įrengimui.

Siekiant padidinti gamybą, reikia suteikti investuotojams ir pramonei daugiau aiškumo ir tikrumo. Todėl Komisija planuoja pasiūlyti bendrą mažo anglies dioksido kiekio standartą, kuris bus taikomas skatinant naudoti vandenilio gamybos įrenginius pagal jų tiesiogiai išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį.

Svarbiausios EESRK nuomonės nuostatos

EESRK nuomonėje primena, kad ankstesni bandymai atgaivinti „vandenilio ekonomiką“ žlugo, visų pirma dėl to, kad vandenilio paklausa niekada netapo reali. Todėl EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija aiškiai apibrėžė galutinio suvartojimo sektorius, kuriuose vandenilis turės būti naudojamas: tai pramonė, tam tikros transporto rūšys ir stacionari elektros energijos kaupimo grandinė, kuri papildys baterijų kaupiamuosius pajėgumus.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas remia Europos Komisijos strategiją, kurios tikslas – sukurti vandenilio didesnei pasiūlai ir paklausai palankią aplinką siekiant neutralaus poveikio klimatui ekonomikos. Jis pabrėžia, kad pirmenybę reikia teikti švariajam vandeniliui, be kita ko, Europos vandenilio aljanso veikloje, nes tai vienintelė galimybė, suderinama su neutralaus poveikio klimatui tikslais.

EESRK primena, kad dėl didelių gamybos ir transporto sąnaudų švarusis vandenilis turėtų būti naudojamas tik tais atvejais, kai nėra kitų priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo galimybių, pavyzdžiui, sektoriuose, kuriuose sunku mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro (šie sektoriai dar vadinami Hard-to-abate sectors (sunkiai prisitaikančiais sektoriais pvz., plieno, naftos chemijos, aliuminio, cemento ir trąšų pramonės sektoriai, juose priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo sprendimai lemia didesnes išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo sąnaudas nei dabartinės didesnio anglies dioksido kiekio technologijos), arba labai specifinėse transporto ir statybos srityse.

EESRK mano, kad būtina remti plieno, cemento ir chemijos pramonės šakas siekiant pakeisti jų gamybos metodus; EESRK pabrėžia, kad priešingu atveju šių pramonės šakų, kurios svariai prisideda prie išmetamo CO2 kiekio mažinimo, po šios pertvarkos gali nelikti.

Komitetas pabrėžia, kad norint, jog švarusis vandenilis būtų plačiai naudojamas, ES lėšomis neturėtų būti subsidijuojamas iškastinis kuras, ir ragina Komisiją taikyti žalos nedarymo principą (angl. Do no harm) visam viešajam finansavimui pagal DFP, „InvestEU“, ES ekonomikos gaivinimo fondą ir skiriant valstybės pagalbą.

EESRK pabrėžia, jog norint, kad švarusis vandenilis būtų plačiai naudojamas, ES lėšomis neturėtų būti subsidijuojamas iškastinis kuras, ir ragina Komisiją taikyti žalos nedarymo principą (angl. Do no harm) visam viešajam finansavimui pagal DFP +, „InvestEU“, ES ekonomikos gaivinimo fondo lėšomis ir skiriant valstybės pagalbą.

EESRK palankiai vertina būsimas partnerystes su kaimyninėmis šalimis. Tačiau ragina Europos Komisiją suteikti daugiau aiškumo dėl 40 GW bendros galios elektrolizerių vandeniliui iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminti įrengimo ES kaimyninėse šalyse, tarp kurių šiuo metu yra politiškai nestabilių šalių ir kuriose vykdoma labai skirtinga energetikos pertvarkos ir atsinaujinančiosios energijos vystymo politika

EESRK prašo labiau įtraukti piliečius į šį procesą, vykdant tiesiogines ir atstovaujamasias konsultacijas, ir pabrėžia, kad pagal programą „Europos horizontas“ ir Europos inovacijų tarybos veikloje (EIC) švariai energijai turi būti numatyta pakankamai biudžeto išteklių.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) yra ES patariamoji institucija, kurį sudaryta iš trijų grupių - darbdavių, darbuotojų organizacijų bei kitų interesų grupės. Komitetas rengia ir teikia Europos Komisijai, ES Tarybai ir Europos Parlamentui nuomones ES teisėkūros klausimais, taip pat rengia nuomones

savo iniciatyva. Lietuvos pramonininkų konfederacijai komitete atstovauja generalinio direktoriaus pavaduotojas, atstovas prie tarptautinių organizacijų Gintaras Morkis.